

Mladá veda

Young Science

Mladá veda

Young Science

MEDZINÁRODNÝ VEDECKÝ ČASOPIS MLADÁ VEDA / YOUNG SCIENCE

Číslo 3, ročník 10., vydané v septembri 2022

ISSN 1339-3189

Kontakt: info@mladaveda.sk, tel.: +421 908 546 716, www.mladaveda.sk

Fotografia na obálke: Záhrada. © Branislav A. Švorc, foto.branisko.at

REDAKČNÁ RADA

doc. Ing. Peter Adamišin, PhD. (Katedra environmentálneho manažmentu, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Dr. Pavel Chromý, PhD. (Katedra sociálnej geografie a regionálneho rozvoje, Univerzita Karlova, Praha)

Mgr. Jakub Köry, PhD. (School of Mathematics & Statistics, University of Glasgow, Glasgow)

prof. Dr. Paul Robert Magocsi (Chair of Ukrainian Studies, University of Toronto; Royal Society of Canada)

Ing. Lucia Mikušová, PhD. (Ústav biochémie, výživy a ochrany zdravia, Slovenská technická univerzita, Bratislava)

doc. Ing. Peter Skok, CSc. (Ekomos s. r. o., Prešov)

prof. Ing. Róbert Štefko, Ph.D. (Katedra marketingu a medzinárodného obchodu, Prešovská univerzita, Prešov)

prof. PhDr. Peter Švorc, CSc., predseda (Inštitút histórie, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Ing. Petr Tománek, CSc. (Katedra veřejné ekonomiky, Vysoká škola báňská - Technická univerzita, Ostrava)

Mgr. Michal Garaj, PhD. (Katedra politických vied, Univerzita sv. Cyrila a Metoda)

REDAKCIA

Mgr. Branislav A. Švorc, PhD., šéfredaktor (Vydavateľstvo UNIVERSUM, Prešov)

Mgr. Martin Hajduk, PhD. (Banícke múzeum, Rožňava)

PhDr. Magdaléna Keresztesová, PhD. (Fakulta stredoeurópskych štúdií UKF, Nitra)

RNDr. Richard Nikischer, Ph.D. (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Praha)

PhDr. Veronika Trstianska, PhD. (Ústav stredoeurópskych jazykov a kultúr FSS UKF, Nitra)

Mgr. Veronika Zuskáčová (Geografický ústav, Masarykova univerzita, Brno)

VYDAVATEĽ

Vydavateľstvo UNIVERSUM, spol. s r. o.

www.universum-eu.sk

Javorinská 26, 080 01 Prešov

Slovenská republika

AKCELERÁCIA REGIÓNU SPIŠ PROSTREDNÍCTVOM GEOTURIZMU S DÔRAZOM NA UDRŽATEĽNOSŤ

ACCELERATION OF THE SPIŠ REGION THROUGH GEOTURISM WITH
AN EMPHASIS ON SUSTAINABILITY

Kristína Šambronská, Simona Palková ¹

Kristína Šambronská pôsobí ako docentka na Katedre turizmu a hotelového manažmentu, Fakulty manažmentu PU v Prešove. V rámci svojho výskumu sa venuje problematike kvality, mestskému turizmu a medzinárodnému turizmu. Simona Palková, študuje magisterský stupeň štúdia na Fakulte manažmentu, ekonomiky a obchodu Prešovskej univerzity v Prešove a počas štúdia v rámci seminárnych prác ako aj vo svojej záverečnej práci sa venuje problematike kultúrneho turizmu a udržateľnému rozvoju v turizme.

Kristína Šambronská acts as associate professor at the Department of tourism and hotel management, Faculty of Management, University of Prešov. In her research work she deals with problems of hotel performance, hospitality and tourist guide. Simona Palková is studying for a master's degree at the Faculty of Management and Business, University of Prešov. She deals with the issue of cultural tourism and sustainable development in tourism during her studies as a part of her seminar work, as well as in her final thesis.

Abstract

Geotourism encompasses a range of visitor interests, from specialist geotourists to general visitors. In addition to supporting reconsecration outcomes, geotourism also provides economic, cultural, relational and social benefits for both visitors and host communities. The aim of the contribution is to find out the level of preferences of individual geolocations in the Spiš region among visitors and the activities offered within them, focused on geotourism. To fulfill the goal, desk research methods were used, the supporting method was a questionnaire. The hypothesis dealt with the visitors' interest in geotourism, while it was tested with the Kolmogorov-Smirnov test, Spearman's Rho test, coefficient of determination R², F-test with Fisher's criterion. In conclusion, it can be concluded that the Spiš region has a very good potential for the development of existing and other geotourism activities. The uniqueness of the geo-product offer is in montanistics.

Key words: tourism, sustainability, geotourism

¹ Adresa pracoviska: doc. Ing. Kristína Šambronská, PhD., Prešovská univerzita v Prešove, Fakulta manažmentu, ekonomiky a obchodu, Katedra turizmu a hotelového manažmentu, Konštantínova 16, 080 01 Prešov. ORCID 0000-0002-7327-9431.

E-mail: kristina.sambronska@unipo.sk

Abstrakt

Geoturizmus zahŕňa celý rad záujmov návštevníkov, od špecializovaných geoturistov až po všeobecných návštevníkov. Okrem podpory výsledkov geoochran poskytuje aj ekonomické, kultúrne, vzťahové a sociálne výhody pre návštevníkov aj hostiteľské komunity. Cieľom príspevku je zistiť u návštevníkov úroveň preferencií jednotlivých geolokalít v regióne Spiš a v rámci nich ponúkané aktivity, zamerané na geoturizmus. K naplneniu cieľa boli použité metódy desk research, nosnou metódou bol dotazník. Hypotéza pojednávala o záujme návštevníkov o geoturizmus, pričom bola testovaná Kolmogorovov-Smirnov testom, Spearmanovo Rho testom, koeficient determinácie R^2 , F-test Fisherovým kritériom. Záverom je možné konštatovať, že región Spiš má veľmi dobrý potenciál pre rozvoj existujúcich a ďalších aktivít geoturizmu. Jedinečnosť ponuky geo-produktu je v montanistike.

Kľúčové slová: Turizmus, udržateľnosť, geoturizmus

Úvod

Turizmus v druhej polovici 20. storočia nadobudol výrazne masový charakter. Začiatkom 21. storočia sa začali ozývať hlasy, ktoré upozorňujú na potrebu aplikovania viacerých ekologických prvkov a potrebu eliminácie masového charakteru turizmu s dôrazom na zachovanie životného prostredia a presadzovania prvkom udržateľnosti (Dzurov Vargová 2021). Podstatou udržateľnosti, čomu sa prispôsobuje aj turizmus, je presvedčiť ľudstvo o tom, že všetky zdroje na našej Zemi sú vyčerpatel'né a je na ľuďoch, ako ich budú šetriť.

Geoturizmus je pomerne novým smerom v turizme, ktorého počiatky možno výraznejšie identifikovať v polovici 20. storočia, no v súčasnej dobe sa stále viac dostáva do popredia. Geoturizmus je jeden z druhov udržateľného turizmu. Je zameraný na geológiu krajiny, spoznávanie geodedičstva a geolokalít, ale najmä je dôležitou súčasťou podpory ochrany prírody. Okrem toho, že geoturizmus prispieva k väčším geologickým znalostiam, zároveň pomáha propagovať miestny priemysel turizmu a tým posilňuje komunitnú identitu.

Udržateľný turizmus a jeho benefity

Charakterizovanie turizmu je mnohotvárne, od všeobecnej roviny po špecifické charakteristiky služieb turizmu v jednotlivých jeho odvetviach (Švedová, Matušíková 2021). Svetová organizácia turizmu (ďalej UNWTO) (2021) vníma turizmus ako spoločenský, kultúrny a ekonomický fenomén, ktorý zahŕňa pohyb ľudí (návštevníci, účastníci turizmu) do krajín alebo miest mimo ich obvyklého prostredia na osobné alebo obchodné/profesionálne účely. Činnosti charakteristické pre turizmus, ktoré zvyčajne produkujú charakteristické produkty turizmu. SAŽP (2006) konštatuje, že jednou z hlavných motivácií pre účastníka turizmu je načerpanie fyzických i duševných síl a celková regenerácia organizmu. Nevyhnutnou podmienkou uvedeného zámeru je predovšetkým pokiaľ možno dlhodobý pobyt vo vysokohodnotnom a zachovalom (prioritne v prírodnom ale následne aj v mestskom) prostredí. Tým je opätovne zdôraznená požiadavka udržateľnosti. Rozhodujúcu rekreologickú funkciu plní prevažne prírodná krajina, s minimálnym znečistením svojich jednotlivých zložiek. Podmienka udržateľnosti zdravého životného prostredia musí byť zachovaná a vždy musí mať prednosť pred hospodárskymi benefitmi, ktoré turizmus prináša.

Človek aj napriek modernému vývoju vedy je závislý od svojho prirodzeného prostredia (Šenková a kol. 2020). To je možné posudzovať tromi spôsobmi:

- ekonomicky - využívanie pôdy a nerastného bohatstva;
- ako obydlie - je životným priestorom;
- priestor na rekreáciu – realizácia turizmu.

Yanga a Su (2021) nadväzujú na tretí bod a uvádzajú, že priaznivé ekologické prostredie je základným kameňom podpory zdravého rozvoja a udržateľného turizmu a dôležitou súčasťou zvyšovania atraktívnosti turizmu. UNWTO (2005) dosahovanie udržateľného turizmu je nepretržitý proces a vyžaduje si neustále monitorovanie vplyvov, zavádzanie nevyhnutných preventívnych a/alebo nápravných opatrení vždy, keď je to potrebné. Udržateľný turizmu by mal tiež udržiavať vysokú úroveň spokojnosti návštevníkov destinácií a zabezpečiť im zmysluplný zážitok, zvyšovať ich povedomie o otázkach udržateľnosti a podporovať medzi nimi praktiky udržateľného turizmu. Fackler (2007) poukazuje na niektoré postupy, ktoré sú typické pre udržateľný turizmus, sú podpora projektov na ochranu komunity, recyklácia a spracovanie odpadu, získavanie miestnych produktov pre reštaurácie a obchody so suvenírmi, šetrenie vodou a energiou a najímanie zamestnancov z miestnej komunity, ich školenie a vyplácanie miezd.

Udržateľný turizmus teda musí byť z dlhodobého hľadiska ekologicky trvanlivý, ekonomicky realizovateľný, ale aj sociálne a eticky spravodlivý vo vzťahu nielen k destinácii a objektom turizmu ale aj k miestnemu obyvateľstvu (Lóránt 2011). V prípade obyvateľov hostiteľského regiónu, by mal rešpektovať záujmy a túžby súvisiace s rozvojom turizmu (Gúčík, Gajdošík, Lencsésová 2014) ako aj rešpektovať túžby a potreby súčasných návštevníkov a hostiteľských regiónov, pričom vytvára medzi návštevníkmi a regiónom (konkrétne hostiteľskými komunitami, podnikmi, atrakciami a prírodou) spojenie, ktoré je zložené, interaktívne a symbiotické zároveň (Lóránt 2011).

Geoturizmus - turizmus geológie a krajiny

V Anglicku a Austrálii charakterizovali geoturizmus akademickí výskumníci v 90-tych a 20-tych rokoch 20. storočia, v Spojených štátoch amerických National Geographic Society presadzovala širší „geografický“ pohľad na geoturizmus, ktorý zahŕňal širšie pole pôsobnosti a celý rad špecializovaných foriem turizmu, ako je kultúrny turizmus a ekoturizmus. National Geographic Society vnímal geoturizmus ako druh turizmu, ktorý udržiava alebo zlepšuje geografický charakter miesta – jeho prostredie, kultúru, estetiku, dedičstvo a blahobyt jeho obyvateľov (Dowling 2013).

Martini a kol. (2012) uvádzajú, že geoturizmus umožňuje návštevníkom spoznať miestnu geológiu, ale aj lepšie pochopiť, že táto geológia úzko súvisí so všetkými ostatnými aktivitami územia (napríklad biodiverzita, archeologické a kultúrne hodnoty, gastronómia atď.). OZ Geotour (2019, s. 6) hovorí, že geoturizmus je „relatívne nová forma turizmu, ktorá si vo svete získava čoraz väčšiu popularitu a stáva sa novým globálnym fenoménom. Možno ho chápať ako špeciálnu formu turizmu v prírodnom prostredí so zvláštnym záujmom o geológiu. Jedinečnosť v prírodnom turizme, a teda aj v geoturizme ako takom, je podporovaná udržateľným využívaním prírodného dedičstva, zvyšovaním povedomia o prírode

prostredníctvom nových a pútavých spôsobov interpretácie poznatkov širokej verejnosti“. Iný pohľad na geoturizmus uvádzajú Fonseca-Filho a Ribeiro (2016), ktorý tvrdia, že je to nový trend turizmu v prírodných oblastiach, ktorý uprednostňuje zhodnotenie geodiverzity. Rovnako ako ekoturizmus, oba sú vložené do kontextu turizmu v prírodných oblastiach a oceňujú zachovanie prírodného dedičstva a tieto segmenty sa dopĺňajú, hoci sa líšia, pretože majú špecifické vlastnosti. Pri definovaní geoturizmu sa vynárajú dve protichodné koncepcie. Niektorí vedci (napríklad Stueve a kol. 2002) považujú geoturizmus za synonymum „geografického turizmu“, čo je forma turizmu zameraná na integračné objavovanie oblasti so všetkými jej prírodnými a ľudskými zložkami. Geológia a geomorfológia sú v tejto koncepcii chápané ako podpora ekologických systémov a ekonomického rozvoja. Protichodný názor predstavujú napríklad Newsome a Dowling (2006), ktorí geoturizmus vnímajú ako druh turizmu zameraný špecificky na objavovanie geoheritáže regiónu. Títo autori analyzujú geoturizmus ako systém zložený z troch podsystémov:

- formy (krajiny, formy krajiny, sedimenty, horniny, fosílie),
- procesy (tektonická činnosť, vulkanické procesy, zvetrávanie, erózia, usadzovanie),
- turizmus (atrakcie ubytovanie, zájazdy, aktivity, tlmočenie, plánovanie a riadenie) (Newsome, Dowling 2006).

Týmto spôsobom je geoturizmus vnímaný ako druh ekoturizmu, ktorý sa zameriava na geolokality. Z ekonomického hľadiska je geodedičstvo (geozity) považované za základ rozvoja turizmu; geolokality prispievajú k pôvodnej (alebo primárnej) aj odvodenej (alebo sekundárnej) turistickej ponuke (Reynard 2008).

Spoznávanie krajiny v rámci geoturizmu je možné realizovať prostredníctvom viacerých dostupných tzv. geoaktivít:

- *Geocaching* - turistická, navigačná hra, ktorá spočíva v tom, že na neznáme miesto sa ukryje schránka (cache), na internete sa zverejnia jej súradnice a rôzne doplňujúce informácie, pričom ostatní schránku pomocou navigačných prístrojov hľadajú (Lutonský 2008).
- *GeoRafting* - záujemcom poskytne viac informácií o prírode a geoparku, regióne, biodiverzite, geologickom a kultúrnom dedičstve počas raftingu, pričom na rôznych zastávkach a geologických zaujímavostiach raftingoví sprievodcovia rozprávajú hosťom zaujímavé geologické a iné fakty o území (Andrašanu, Ciobanu 2018).
- *Montanistika (banský turizmus)* – vychádza y faktu, že geologický vývoj Zeme a jej horninové zloženie boli nutným predpokladom a stále majú nezastupiteľnú úlohu pri ďalšom rozvoji ľudskej spoločnosti (ovplyvnili aktivity človeka v krajine - zakladanie sídiel, stavby komunikácií, pestovanie plodín a zabezpečovanie obživy, ťažba nerastných surovín, využívanie energetických zdrojov, atď.) a zároveň tak predstavujú geologické dedičstvo každej krajiny (Weis 2021). K montanistike neodmyslene patria aktivity ako :
 - o návšteva banských skanzenov, múzeí, starých banských budov, šácht, štôlní a samotných baní;
 - o ryžovanie zlata a individuálny zber minerálov;
 - o ochutnávky banskej kuchyne a ukážky života baníkov;

- o banské workshopy , výstavy a tvorivé dielne pre deti;
- o náučné banské chodníky, Slovenská banská cesta (SBC) ... (Andrašana, Ciobanu 2018).

Metodológia a metódy

Cieľom príspevku je zistiť u návštevníkov úroveň preferencií jednotlivých geolokalít v regióne Spiš a v rámci nich ponúkané aktivity, zamerané na geoturizmus.

Metódy použité v príspevku sú:

- desk research - vyhodnotenie sekundárnych informácií o regióne Spiš,
- dotazník – výskumnú vzorku tvorili návštevníci regiónu Spiš s motívom účasti na geoturizme alebo poznanie regiónu Spiš ako aj poznanie geoaktivít, pričom respondent v blízkej budúcnosti plánuje návštevu regiónu za účelom účasti na geoturizme (210 respondentov),
- Kolmogorov-Smirnov test, Spearmanovo Rho, koeficient determinácie R^2 , F-test Fisherovho kritéria - na vyhodnotenie hypotéz.

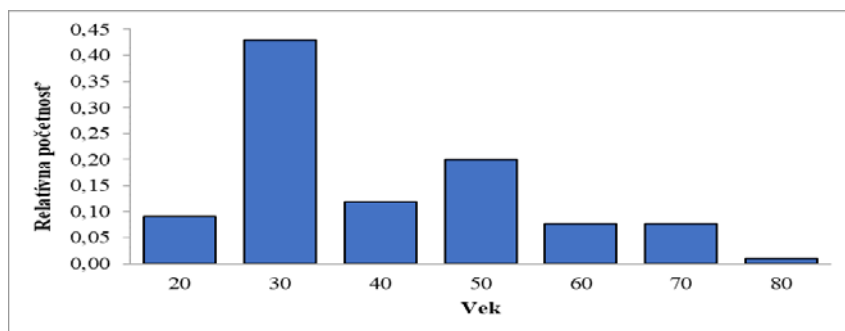
Nosnou metódou zberu primárnych dát bol dotazník, za účelom naplnenia cieľa výskumu. Bola stanovená hypotéza H1, ku ktorej bola stanovená nulová hypotéza pre potreby testovania.

H1: Medzi návštevníkmi regiónu Spiš a ich aktívnou účasťou na geoturizme neexistuje štatistická súvislosť.

Napriek predpokladanému potenciálu regiónu Spiš pre geoturizmus, predpokladáme, že návštevníci preferujú okrem geoturizmu aj iné druhy turizmu ako je prírodný, kultúrno historický a pod.

Výskumná vzorka:

Z celkového počtu respondentov (n=210), bolo 74,29 % (n=156) žien a 25,71 % (n=54) mužov. Z Grafu vyplýva, že výskumu sa zúčastnili respondenti vo veku od 14 – 72 rokov. Štatistický priemer sa pohyboval na úrovni $35,27 \pm 14,55$ rokov, avšak medián veku odpovedajúcich bol 29 rokov. Najpočetnejšiu vekovú skupinu tvorili respondenti vo vekovej kategórii okolo 21-30 rokov, druhou najpočetnejšou skupinou boli respondenti vo veku 51-60 rokov.

Graf 1 - Histogram relatívnej početnosti respondentov v jednotlivých vekových kategóriách

Zdroj: vlastné spracovanie na základe získaných dát 2022

Vzdelanie respondentov podľa jednotlivých kategórií je v tabuľke 1.

Vzdelanie	početnosť
základné	8
stredoškolské - úplné	81
vyššie odborné vzdelanie	13
vysokoškolské vzdelanie I. stupňa	42
vysokoškolské vzdelanie II. stupňa	62
vysokoškolské vzdelanie III. stupňa	3
iné	1

Tabuľka 1 - Respondenti podľa najvyššie dosiahnutého vzdelania

Zdroj: vlastné spracovanie na základe získaných dát 2022

Región Spiš a jeho potenciál pre geoturizmus

Región Spiš leží na severovýchode strednej časti Slovenska, na východ a juh od Vysokých Tatier. Najvyššie položené miesto v regióne Spiš je Gerlachovský štít, ktorý dosahuje výšku 2655 m. n. m. a najnižšie položené miesto regiónu leží na vodnej nádrži Ružín vo výške 330 m. n. m. (Kopanic 2011). Región sa tradične delí na Dolný Spiš (okresy Gelnica a Spišská Nová Ves), Stredný (okresy Levoča a Poprad a väčšia časť okresu Kežmarok) a Horný Spiš (okres Stará Ľubovňa a časť okresu Kežmarok- Zamagurie). Prírodný rámc je mimoriadne kvalitný. Okrem národných parkov (TANAP, Pieninský NP, Národný park Slovenský raj a Národný park Nízke Tatry) je tu aj niekoľko chránených prírodných oblastí. Územie je pomerne husto zarastené ihličnatými lesmi, bohatými na zver, huby, či liečivé rastliny. Rieky sú čisté a vhodné na rybolov i vodné športy (Prekopová 2022).

Významnú časť prírodného bohatstva Spiša tvorili medené, strieborné a železné rudy. Strediskom spišského baníctva a nositeľom zvláštneho banského práva bola Gelnica (Jiroušek 2011).

Región Spiš má veľa zaujímavých lokalít geologického významu, prítiažlivých pre turistov a návštevníkov:

- *Národná prírodná rezervácia Dreveník* - vysoký prírodný travertínový útvar, v svahových trhlinách (najmä na západnom okraji) sa nachádzajú menšie jaskyne so sintrovou a občas i ľadovou výzdobou. Našli sa tu pozostatky osídlenia od staršej doby kamennej (drevenický poklad - obsahoval bronzové ihlice, kruhy zo zdvojeného drôtu, závesky na ozdobu hlavy a pod.). Neďaleko sa nachádza aj travertínová kopa Sivá Brada. Má cca 10 000 rokov. Silne mineralizovaná voda vyviera z hĺbky hneď na niekoľkých miestach (Saxová 2014).
- *Banský skanzen v Gelnici* - poznávanie banskej histórie. Je vysunutou expozíciou Banického múzea a pozostáva z atrakcií banického charakteru. V bezprostrednej blízkosti skanzenu sa nachádza dedičná štôľňa Jozef (symbol zlatej éry lokality Dolného Spiša), dnes opäť sprístupnená so zaujímavými expozíciami zo života baníkov, ďalšou súčasťou skanzenu je Pochwerk (historický drviaci banský stroj), taviaca pec (replika v mierke 1:2, z roku 1738). V budúcnosti pribudnú ďalšie atrakcie (drviace stoly, klopačky, banské stoje, banský domček či vláčik), Košický

samosprávny kraj, roku odkúpil areál niekdajších Turzovských kúpeľov a plánuje ich opätovný rozkvet (Prekopová 2022).

- *Národný park Slovenský raj* - vápencové pohorie, navonok nevýrazné, má výnimočné prírodné a estetické hodnoty, s charakterom krasovej planiny, očarí roklinami a tiesňavami, mohutnosťou kamenných útvarov, rozsiahlosťou náhorných planín, hĺbkou vodopádov, faunou i flórou. Tomášov výhľad je prístupný na bicykli cyklotrasou (Šupšáková 2019).
- *Náučný geoturistický chodník Rotenberg v Smolníku* - je samoobslužný, líniový, obojsmerný, peší a celoročný chodník, ktorý zaujímavým spôsobom zoznámi s bohatou históriou bývalého banského mesta Smolník. Na chodníku sú osadené lavičky, informačné tabule a QRC stĺpiky. Vedie nádhernou prírodou i banskou štôľnou (štôľne a dobývky patria medzi najvzácnejšie zachované relikty historického baníctva na Slovensku) (Turistický portál Košického kraja 2022).

Výsledky a diskusia

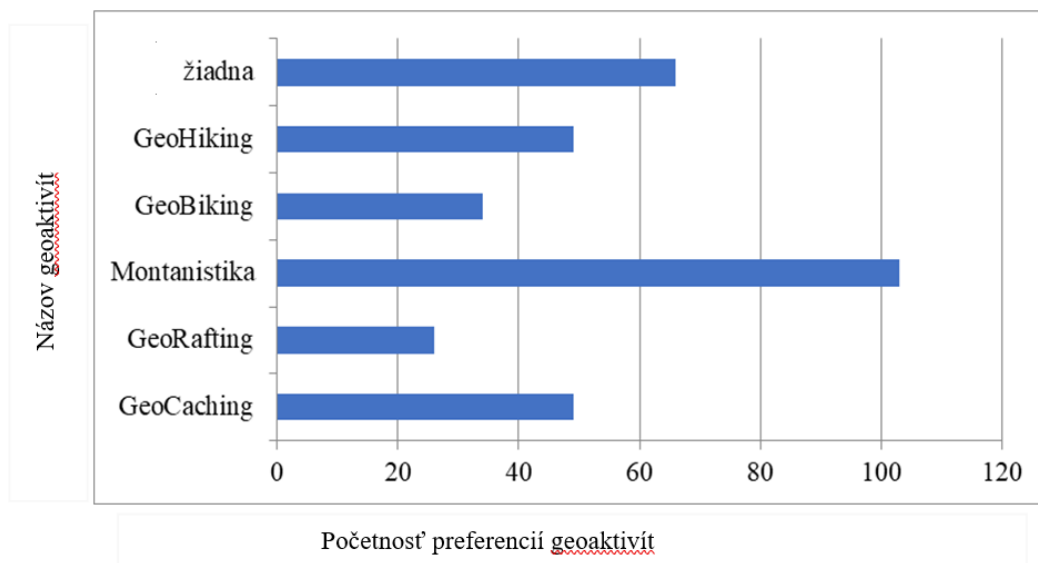
Respondenti boli dopytovaní na preferovanie druhov turizmu, vzťah k životnému prostrediu a udržateľnosti. Z uvedenej časti dotazníka je možné prezentovať nasledovné závery:

- respondenti preferujú hlavne prírodný turizmu (n=134), následne kultúrno-poznávací turizmus (n=54), kúpeľný turizmus (n=13) a dobrodružný turizmus (n=9). Pričom pod prírodný turizmus zahrnuli v otvorenej otázke športovo-prírodný turizmus, birdwatching aj geoturizmus,
- všetci respondenti uviedli pozitívny vzťah k ochrane prírody a životnému prostrediu, pričom aktivity súvisiace s turizmom podľa nich vážne ohrozujú stav životného prostredia (n=59), mierne ohrozujú stav životného prostredia (n=138), neohrozujú stav životného prostredia (n=13),
- respondenti, ktorí vyjadrili obavu o životné prostredie v prírodnom prostredí pod vplyvom rozvoja turizmu (n=197), dbajú o ochranu životného prostredia počas svojho pobytu v prírode a správajú sa udržateľne (napr. tiché správanie v lese, odnesenie vlastného odpadu) (n=87), majú záujem o účasť na ochrane životného prostredia a správať sa udržateľne v destinácii, ak k tomu dostanú pokyny / inštruktáž (n=71), radi sa oboznámia s praktikami udržateľnosti a pokúsia sa ich držiať s cieľom ochrany životného prostredia (n=39).

Respondenti odpovedali na otázky, či sa niekedy už zámerne zúčastnili geoturizmu (primárny motív) alebo naopak či napriek tomu, že sa geoturizmu síce nezúčastnili, ale o jeho geoaktivitách už počuli a chystajú sa ich v blízkej dobe vyskúšať (sekundárny / nezámerne motív). Z odpovedí vyplynulo, že na geoturizme sa aktívne zúčastnilo 58,10 % (n=122) respondentov, avšak 41,90 % (n = 88) odpovedalo, že sa na geoturizme ešte nezúčastnilo, ale plánujú to v blízkej dobe.

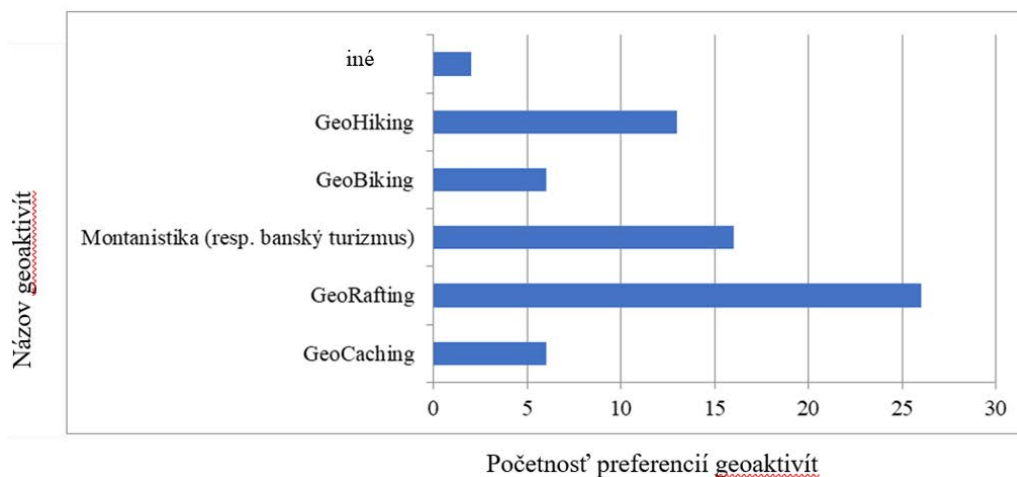
Následne boli respondenti dopytovaní, ktorých geoaktivít v regióne Spiš sa zúčastnili. Otázka ponúkala označenie viacerých možností, ale aj možnosť na doplnenie činnosti respondentom.

Na základe uvedeného nebolo teda zmyslom skúmať relatívnej početnosti odpovedí (graf 2 a graf 3).

Graf 2 - Respondentov podľa účasti na geoaktivite
Zdroj: vlastné spracovanie na základe získaných dát 2022

Z grafu 2 vyplýva, že najväčšia početnosť odpovedí sa objavila v prípade montanistiky (banského turizmu), ktorá respondentov v minulosti už zaujala ($n=103$). Druhá najvyššia početnosť bola v prípade označenia iná geoaktivita ($n=66$). Zhodne 49 odpovedí pripadlo na GeoCaching a GeoHiking, ktoré je v podstate možno vykonávať súčasne. V početnosti odpovedí nasledoval napokon Geobiking ($n=34$) a GeoRafting ($n=26$).

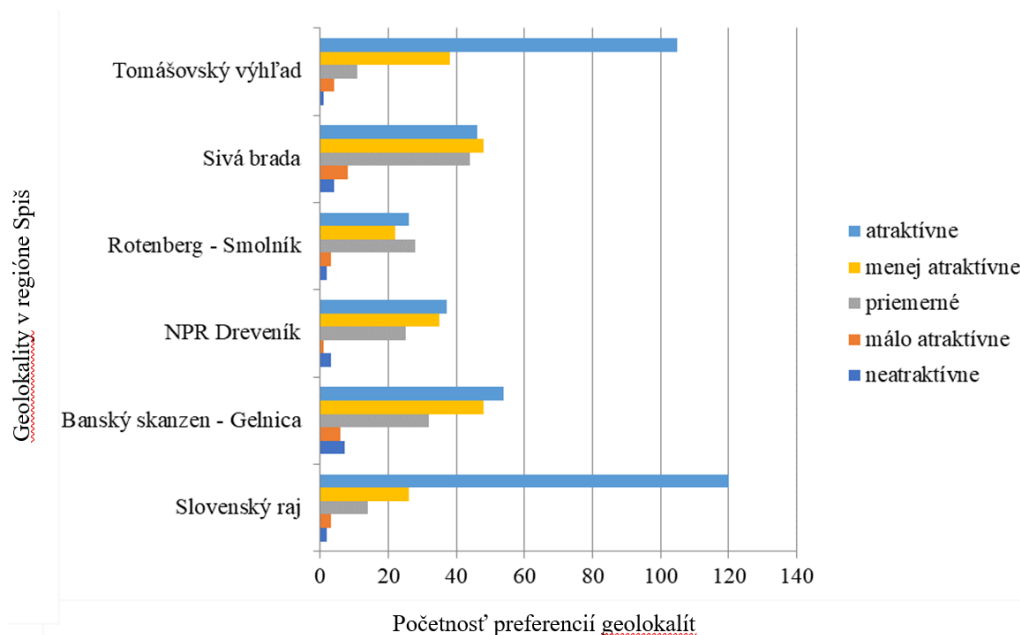

Graf 3 - Respondenti podľa záujmu o geaktivitu bez predchádzajúcej skúsenosti
Zdroj: vlastné spracovanie na základe získaných dát 2022

V grafe 3 je znázornený výber viacerých odpovedí na jedného respondenta v rámci zisťovania záujmu o geaktivitu, ponúkanú v regióne Spiš, bez predchádzajúcej skúsenosti (absolútne vyjadrenie početnosti). Respondenti, ktorí sa ešte nezúčastnili žiadnej geoaktivity, mali záujem o GeoRafting ($n=26$), následne o montanistiku ($n=16$), Geohiking ($n=13$), zhodne rovnaký počet odpovedí sa vyskytol opäť pri GeoCaching-u a GeoBiking-u ($n=6$). Dvaja

respondenti sa vyjadrili, že by sa venovali inej aktivite, pričom uviedli GeoFestival (realizované napríklad Austrália).

Graf 4 respondenti hodnotili atraktivnosť vybraných lokalít regiónu Spiš vo vzťahu ku geoturizmu a aktivitám, ktoré sa v nich vykonávajú. Išlo o lokality: Tomášovský výhľad, Sivú Bradu, Banský skanzen a Slovenský raj, NPR Dreveník a Rotenberg - Smolník. V hodnotení mali označiť atraktivnosť lokality bodovaním od 1 od 5 s tým, že 1 = neatraktivne, 5 = atraktivne.

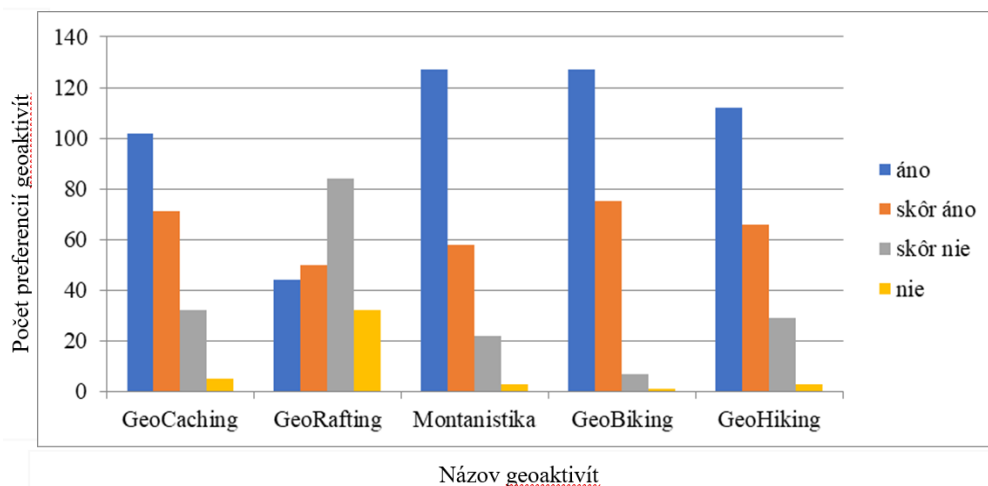

Graf 4 - Súhrnný graf preferovaných geolokalít respondentmi

Zdroj: vlastné spracovanie na základe získaných dát 2022

Najmenej atraktívny bol pre respondentov náučný chodník Rotenberg a Národná prírodná rezervácia Dreveník. Naopak najväčšiu mieru atraktivity majú prírodné lokality Slovenský raj a Tomášov výhľad. Banský skanzen Gelnica rovnako vykazuje atraktivnosť z pohľadu respondentov.

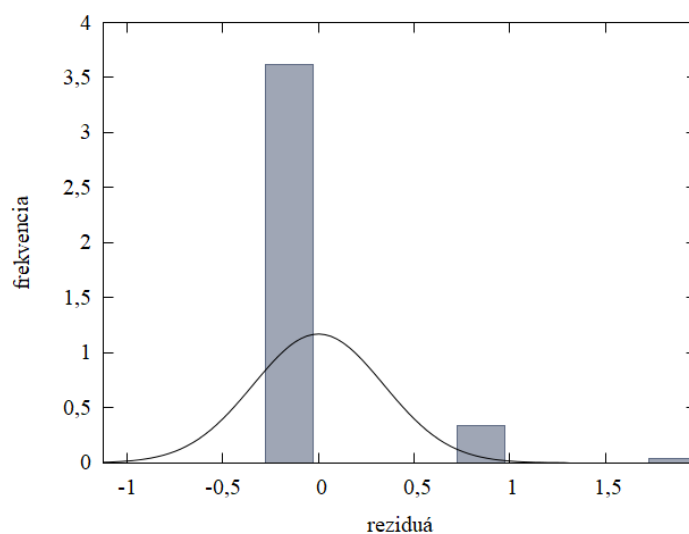
Graf 5 zobrazuje potenciál aktivít geoturizmu podľa názoru respondentov v regióne Spiš. Aktivity ako GeoBiking, Montanistika, Geohiking a GeoCaching, majú v danom regióne značný potenciál. Ako najatraktívnejší bol hodnotený GeoBiking a naopak, najmenej aktívne bol hodnotený GeoRafting. Hodnotenie bolo 1 – 5, pričom 1= áno, má vysoký potenciál, 5= nie nemá takmer žiadny potenciál.

Graf 5 - Rozdelenie geoaktivít podľa respondentmi vnímaného potenciálu v rámci geoturizmu
Zdroj: vlastné spracovanie na základe získaných dát 2022

V rámci stanovenej hypotézy bolo zisťované, či počet respondentov, ktorí navštívili región Spiš súvisí s počtom respondentov, ktorý vyjadrili aktívnu účasť na geoturizme.

Kolmogorovho-Smirovho testom boli preskúvané dáta z dotazníka, použité pri testovaní hypotézy, pričom bolo zistené, že dáta premenných nie sú normálne rozložené (graf 6).

Graf 6 - Normalita rozloženia dát
Zdroj: vlastné spracovanie na základe získaných dát 2022

Možná existencia štatistického vzťahu bola skúmaná vzhľadom na povahu dát Spearmanovým rho ukazovateľom. Na základe hladiny významnosti 0,3956 je možné konštatovať prijatie hypotézy H_0 vzhľadom na to, že platí, že ak „ $H_0: \rho = 0$ “ môžeme tvrdiť, že medzi premennými neexistuje štatisticky významný vzťah a naopak, ak „ $H_1: \rho \neq 0$ “ môžeme tvrdiť, že medzi premennými existuje štatisticky významný vzťah. Vzhľadom na výsledky testovania (tabuľka 2) je možné konštatovať, že medzi zvolenými premennými neexistuje štatisticky významný vzťah.

Vzhľadom na ďalší definovaný ukazovateľ, koeficient determinácie R^2 , je možné interpretovať, že skúmaný vzťah medzi účasťou na geoturizme vysvetľuje len 1,2 % variability navštívenia regiónu Spiš respondentmi.

Skúmaný indikátor F-test Fisherovho kritéria, kde zvolená hladina významnosti $F = 1,128030 > 0,05$, opätovne vzhľadom na pravidlá testu je nutné zamietnuť alternatívnu hypotézu a prijať hypotézu H_0 o neexistencii štatisticky významného vzťahu medzi zvolenými aspektmi.

Indikátory	hodnoty
Spearmanovo rho	0,08864004
koeficient determinácie R^2	0,012113
F- test Fisherovho kritéria (1, 110)	1,128030
hodnota P-value	0,3956
Bootstrap 95 % - ný interval spoľahlivosti	$-0,0582902 < \beta_1 < 0,251192$

Tabuľka 2 - Vybrané ukazovatele štatistickej analýzy
Zdroj: vlastné spracovanie na základe získaných dát 2022

Záverom si teda dovoľujeme zhrnúť, že sa v hypotéze nepreukázala existencia štatisticky významného vzťahu medzi navštívením regiónu Spiš a účasťou na geoturizme.

Je možné prikloniť sa k odôvodneniu stanovenia hypotézy H_1 v metodológii, a vysloviť domnienku, že stále je región Spiš považovaný skôr za kultúrnu klenotnicu. To však neznamená, že prírodný turizmus a jeho rozvoj je menej významný, eventuálne nie je sekundárnym motívom návštevy regiónu.

Záver

Región Spiš má veľmi dobré predpoklady pre rozvoj nielen prírodného turizmu, ktorým je známy (napríklad turistika), ale aj jednotlivých foriem geoturizmu. Geoturizmus svojou podstatou dokáže novodobé záujmy ľudí naplňať, a čo je ešte lepšie, dopomáha k udržateľnosti turizmu, k ochrane prírodného dedičstva a zároveň vzdeláva. Prostredníctvom geoturizmu je možné sa dozvedieť o vzniku planéty, o živote predkov, o rôznych tradíciách a zvykoch.

Spiš oplýva nádhernou a rozmanitou prírodou, ktorá je na mnohých miestach ešte nepoznačená masovým turizmom a ktorá ponúka veľa možností na aktívny relax v prírode prostredníctvom geohikingu, geobikingu alebo aj geocachingu. Zároveň tento región, v minulosti veľmi bohatý a významný, má k dispozícii veľa miest s historickým a kultúrnym významom, ktoré by turistov mohli zaujať, ak by boli dostatočne spropagované a prispôsobené pre ich potreby.

Výskum poukázal záujem a znalosti respondentov ohľadom lokalít vhodných na geoturizmus, vrátane obľúbenosti, atraktívnosti ponúkaných aktivít geoturizmu. Prírodné a kultúrne dedičstvo regiónu v nadväznosti na pestrú geologickú stavbu a tiež v snahe o uchovanie životného a presadzovania prvkov udržateľnosti prostredia sú hlavnými argumentmi pre rozvoj montanistiky na Spiši.

Napriek nepotvrdeniu hypotézy, je možné konštatovať, že región Spiš je „Klenotnica Slovenska“ disponuje kultúrno-historickými krásami a pamiatkami, ako aj množstvom prírodných krás ale hlavne zaujímavým a bohatým banským dedičstvom.

Aktuálne je veľmi populárna cyklistika, čo preukázal aj výskum, nakoľko GeoBiking je jednou z popredných aktivít, ktoré respondenti označili ako zaujímavé s potenciálom v danom regióne. Montanistika a jej jedinečné produkty by mohla predstavovať lákadlo pre región Spiš, ktoré by motivovali návštevníkov k tráveniu dovolenky v danom regióne.

*Tento článok odporúča na publikovanie vo vedeckom časopise Mladá veda:
doc. Ing. Anna Šenková, PhD.*

Článok je výstupom riešenia projektu KEGA 005PU-4/2022 „Inovácia študijného programu Turizmus, hotelierstvo a kúpeľníctvo v prvom stupni štúdia v študijnom odbore Ekológia a manažment.“

Použitá literatúra

1. ANDRÁSANU, A. a C. CIOBANU, 2018. *Valorisation of geo-heritage for sustainable and innovative tourism development of Danube Geoparks*. Bukurešť: University of Bucharest.
2. DOWLING, R. K., 2011. Geotourism's Global Growth. In: *Geoheritage*. Roč. 3, č. 1, s.1-13. ISSN 1867-2477.
3. DZUROV VARGOVÁ, T., 2021. Vymedzenie strategických rozvojových oblastí národného parku Slovenský kras v rámci cestovného ruchu s dôrazom na jeho potenciál [elektronický dokument]. In *Vybrané aspekty v rozvoji študijného programu Environmentálny manažment* [elektronický dokument]: nekonferenčný recenzovaný zborník vedeckých prác v rámci projektu KEGA č.038PU-4/2018. Prešov: PU v Prešove. s. 19-26. ISBN 978-80-555-2696-6. Dostupné na: <http://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Adamisin4>
4. FACKLER, C., 2007. *Sustainable Tourism Concepts – Module 1* [online]. [cit. 25. augusta 2022]. Dostupné z: https://nmssanctuaries.blob.core.windows.net/sanctuaries-prod/media/archive/management/international/pdfs/day1_concepts_manual.pdf
5. FONSECA FILHO, R.E. a G.S.RIBEIRO, 2016. Perfil do geoturista do Parque Estadual da Serra do Rola-Moça (MG). In: *Revista Brasileira de Ecoturismo (RBEcotur)*. Vol. VXXVI. s. 471–496. ISSN 1983-9391. Dostupné na: file:///C:/Users/mrvca/Downloads/TESE_Patrim%C3%B4nioPedol%C3%B3gicoFatores.pdf
6. GÚČIK, M., T. GAJDOŠÍK a Z. LENCSESOVÁ, 2014. Udržateľný cestovný ruch a jeho zabezpečovanie na Slovensku. In: *Sborník z 5. mezinárodného kolokvia o cestovnom ruchu, ktoré sa konalo 11.–12. září 2014 v Pavlove*. Brno: Masarykova univerzita. s. 30-42. ISBN 978-80-210-7585-6.
7. JIROUŠEK, L., 2011. *Spiš, perla Slovenska*. Spišská Nová Ves: Polygraf Print spol. s.r.o. ISBN 978-80-969302-7-2.
8. KOPANIC, M., 2011 The Spiš Region: A Land Rich in History. In: *Jednota*. vol.120, no.5835, s.18-19. ISSN 1087-3392.
9. LÓRÁNT, D. 2011. Tourism ecology: towards the responsible, sustainable tourism future. In: *Worldwide Hospitality and Tourism Themes; Bingley*. Vol. 3, Iss. 3. [online]. [cit. 20.8.2022]. ISSN 1932-6203. Dostupné z: <https://www.proquest.com/docview/872340522/F091F2D9E8FC45E3PQ/1?accountid=14716>
10. MARTINI, G. a kol., 2012. Reflections about the geotourism concept. In: A. A. Sá, D. Rocha, A. Paz, and V. Correia, eds. *Proceedings of the 11 European Geoparks Conference*. AGA – Associação Geoparque Arouca, Arouca, s. 187–188. ISBN 978-989-96055-6-5.

11. NEWSOME, D. a R.K. DOWLING, 2006. The scope and nature of geotourism In: K. Ross, Dowling & D. Newsome, eds. *Geotourism*, s. 3-25. Oxford; Burlington, MA: Elsevier Butterworth-Heinemann. ISBN 9780750662154.
12. OZ GeoTour, 2019. *Náučný chodník Rotenberg*. [online]. [cit. 30. augusta 2022]. Dostupné na: <https://geoturizmus.sk/projekty/naucny-chodnik-rotenberg/>
13. PREKOPOVÁ, M., 2022. *Sivá Brada – Spišský Jeruzalem* [online]. [cit. 15. augusta 2022]. Dostupné z: <https://www.putnickemiesta.sk/putnicke-miesta-na-slovensku/spisskadiieza/siva-brada/>.
14. SAXOVÁ, J., 2014. *Dejiny regiónu Spiš I*. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum. ISBN 978-80-8052-691-8.
15. SAŽP, 2006. *Cestovný ruch a jeho vplyv na životné prostredie v Slovenskej republike v roku 2005 - Indikátorová sektorová správa*. Banská Bystrica: Slovenská agentúra životného prostredia [online]. [cit. 12. augusta 2022]. Dostupné z: http://www1.enviroportal.sk/pdf/sektor/Turizmus_sektor.pdf
16. STUEVE, A.M. a kol., 2002. *The Geotourism: Phase I executive Summary* [online]. [cit. 27. augusta 2022]. Dostupné z: <https://www.crt.state.la.us/downloads/Atchafalaya/GeoTourismStudy.pdf>
17. ŠENKOVÁ, A., R. VAVREK, N. MOLNÁROVÁ a J. MITRÍKOVÁ, 2020. Gender differences in perception on sustainable tourism – case study applied to the PU in Prešov. In: *Geojournal of tourism and geosites*. Roč. 32, č. 4, s. 1216-1221. ISSN 2065-1198. Dostupné na: <http://gtg.webhost.uoradea.ro/PDF/GTG-4-2020/gtg.32404-560.pdf>
18. ŠVEDOVÁ, M., a D. MATUŠÍKOVÁ, 2021. *Destinačný manažment*. Prešov: Bookman. ISBN 978-80-8165-452-7.
19. ŠUPŠÁKOVÁ, B., 2019. *Génus Loci Spiša – Kultúrne dedičstvo spišského regiónu v kontexte vzdelávania*. Ružomberok: Verbum. ISBN 978-80-561-637-2.
20. TURISTICKÝ PORTÁL KOŠICKÉHO KRAJA, 2022. *Geoturistický náučný chodník Rotenberg v Smolníku* [online]. [cit. 25. augusta 2022]. Dostupné z: <https://www.keturist.sk/info/tipy-na-vylety/naucne-chodniky/geoturisticky-naucnychodnik-rotenberg-v-smolnik>
21. UNWTO, 2021. *Glossary of tourism terms* [online]. [cit. 25. augusta 2022]. Dostupné z: <https://www.unwto.org/glossary-tourism-terms>
22. UNWTO, 2005. *Making Tourism More Sustainable – A Guide for Policy Makers*. Spain, Madrid:WTO. eISBN 978-92-844-0821-4.
23. WEIS, K., 2021. *Geoturizmus* [online]. [cit. 27. augusta 2022]. Dostupné z: <https://www.montanistika.eu>
24. YANG, L.Y. a P. SU, 2021. Research on the Coordination of Protection Coupling of Ecological Environment and Tourism Development. In: *E3S Web of Conferences*, vol. 237, a.no. 04014.